Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Thomæ Goodwini Moses & Aaron Seu Civiles & Ecclesiastici Ritus Antiquorum Hebræorum

Godwin, Thomas

Bremæ, MDCCX

VD18 12442798

Cap. X. De pecularibus generibus interdictae Divinationis.

urn:nbn:de:gbv:45:1-18703

Visual Library

ſtellationibus certis, ut eſſent idonea influentiis cœlorum, à quibus vocalia reddebantur. התרפים דברו און *Teraphimi loquuntur vanitatem. Zach.* X. 2. *Aben-Eſra. Gen.* XXXI. Et inter alias rationes, cur *Rachel* ſubduxerit patris ſui idola, hæc putatur eſſe una, ne *Laban* conſulens ea recognoſceret viam fugientis *Jacobi.*

CAP. X.

De pecularibus generibus interdictæ Divinationis.

I. INvenimus *Deut.* XVIII. 10. *Divinatores*, quos Lex proſcribit, ſeptem eſſe numero, non quòd non plures, ſed quòd hi frequentiores ſint. 1. *Divinator.* 2. *Ominum captator.* 3. Φαρμακὸς *Veneficus.* 4. *Incantator.* 5. Ἐγγαστρίμυθος *Pythonicus.* 6. *Hariolus, Sciolus.* 7. Νεκρομάντης *Conſulens mortuos.* His addi poſſunt 8. *Conſulens lignum ſuum Hoſ.* IV. 12. & 9. Haruſpex, qui exta ruſpatur. *Ezech.* XXI. 26.

II. 1. Primus eſt מעונן *Divinator temporumque captator*, qui dicit: *Hoc die fauſtum, vel hoc die infauſtum eſt, hâc horâ, hâc ſeptimanâ, hoc menſe bonum eſt,*

Pontifici è Pectorali loqui, non abſurdum eſſe; [3] & contrà, imagines iſtas humanas (ſeu *Teraphim*) quas improbi fecêre à ſpiritibus impuris animatas ſæpè fuiſſe. *Zach.* X. 2. *Ezech.* XXI. 21.

est, & hoc vel illo die, vel mense malum, his vel illis, hoc vel illud agere. Salomo Jarchi Levit. XIX. 26.

III. Hinc illi, qui hoc vocabulum deducunt à עין *Oculus*, quasi per id intelligatur *præstigiator*, qui offusâ caligine teneat & ludat oculos spectatorum, penitùs aberrant. *R. David. Kimchi in radic.* Commodiùs loquuntur, qui derivant illud ab עונה *Tempus*; Sed meo sensu commodissimè, qui deducunt à ענן *Nubes*, ut מעונן dicatur (1) *Planetarius, Astrologus. Aben-Esra. Lev.* XIX. 26.

IV. Hinc

(1) Priscillianistæ antiqui hanc Astrologiam judiciariam dicuntur defendisse: & etiamnum inter Christianos illa scientia viget; etiamsi eadem hoc loco prohiberi videatur. Quidquid illius scientiæ amantes pro sua arte producere possunt, id in solis experimentis consistit. Hanc Astrologiam judiciariam penitùs confutatam habes apud *Spanhem. Dub. Euang.* Pudet fermè dicere, quòd Christianos non puduerit, ipsius Virginis beatæ, imò ipsius Christi nativitatem ex astris petere. Vid. quid notet *Seld. de Dis Syr. synt.* 1. c. 2. Unde illud:

O virgo felix, ô virgo significata
Per stellas, ubi spica nitet.

Sic *Gauricus* & *Cardanus* Itali, nativitatem *Mosis & Christi* ex astris quoque traxêre. Huc pertinent, qui ajunt hominis fata ex astris quasi dependere, quibus signa certa in manibus respondeant. Stupenda hujusmodi χειρομαντείας *manuum inspectionis* exempla occurrunt in libris doctiss. *Rüstii*, quos inscribit Monahts-Gespräche. Sed ad quæ facilè responderi potest. At verò non negamus astra, ut in cæteras terræ plantas, sic & multum posse in homines terrestres seu χοϊκοὺς, id quod videmus in Lunaticis; Diabo-

IV. Hinc differt à *secundo*, qui etiam fuit *temporum observator*. *Primus* suam conjecturam cepit *ex colore vel motu nubium*: *Secundus ex suamet superstitiosa observatione eventuum* faustorum vel infaustorum, qui contigêre hoc vel illo die, hoc vel illo tempore. Primus videtur concludere, à *priori*, à *nubibus vel Planetis*, operantibus bonos vel malos eventus: Secundus à *posteriori*, *ab eventu ipso*, hoc vel illo tempore contingente.

V. Hic *Planetarius* observans nubes videtur stetisse *vultum obvertens Orienti*, *tergum Occidenti*, *dextram Austro*, *sinistram Septentrioni*. Nisi dicamus Hebræorum loquendi modum ductum ab hac *Planetarii* astra legentis statione, non invenio rationem, cur ipsi *Orientem* vocârint קֶדֶם, h. e.

Diabolumque habere ἐξουσίαν τοῦ ἀέρος *Eph.* II. καὶ ἐνεργοῦν ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας, à qua astrorum Principisque aëris Potestate liberantur, qui regenerantur, & reformantur. Nota est historia Sapientissimi Philosophi, qui, deformi ore cùm esset, & ex ista corporis turpitudine aliis videretur flagitiosissimus; rectè, ait, divinastis, is enim eram olim à natu, sed emendatus sum. *Philippus Melanchthon* Astrologiæ Judiciariæ studuit, quanquam interdum eventum expertus contrarium. Vocatus enim aliquando Cassellam à Landgrafio, divertit ad *Dionysium Melandrum* Pastorem; cujus cùm infantem in cunis videret, ajebat; *ecce venustus puſio! Tuâ pace, mi Melander, ex astris deducam ipsius fata*; Tandem in hæc verba erupit; Erit *eruditissimus* & *summâ dignitate ornandus vir*, ridente Melandro & dicente; *Domine Philippe, puella est, puella est.* At denuò puellam & ejus natales ponderans, dicebat; *Septimo anno morietur filiola Tua*; quæ autem anno septimo equidem gravi morbo afflicta, at decimo quarto anno, seu bis septimo, demum vitâ defuncta est.

partem anteriorem mundi; *Occidentem* אחור h. e. *plagam mundi posteriorem*; *Austrum* ימין, h. e. *dextram*; *Septentrionem* שמאל h. e. *sinistram*. Rationem hujus denominationis esse, quòd Adamus converso in Orientem ore creatus sit, tàm vanum est, quàm probatu difficile.

VI. II. Secundus est מנחש (2) *Augur*, *Vates*. Vox Hebr. talem denotat, qui ex propria experientia observationes trahit, ad futura bona vel mala vaticinanda, veluti *Augures* concludunt ex hujus vel illius eventûs, hujus vel illius volatûs, crocitûs &c. observatione. Rabbini hoc modo loquun-

(2) Hoc vocabulum Hebr. non tantùm de iis *auguribus* sumitur, qui vel ex *volatu avium*, vel ex *garritu oscinum*, vel ex *pastu* & *tripudio pullorum* augurabantur, sed & qui ex *serpentibus*: quemadmodum apud Græcos οἰωνός, οἰωνισμός, & apud Latinos *augur*, *augurium*, *auspex*, *auspicium*, non solùm de ὀρνιθομαντείᾳ, sed & de ὀφιομαντείᾳ, imo de *divinatione* ex motu aliorum animalium pedestrium sumitur. Quod autem ὀφιομαντεία *divinatio è serpentibus* usitata fuerit Gentilibus, probatu opus non est. Vid. saltem *Bochart. Hieroz. l.* 1. *c.* 3. & 4. *Virg. Ecl.* 8.

Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.

Quomodo autem ex *serpentibus* & *avibus* auguria ceperint, non dicemus, quùm omnes libri iis rebus scateant. Sufficit illas μαντείας cum Judæo illo Mosellano apud *Joseph. contr. Appion.* ridere & illudere; cùm & ipse Gentilis *Cic. lib. de Divinat.* 2. eas despiciat. Quomodo autem *auguria* invaluerint, docet *Pol. Virg. l.* 1. *de prodig. p. m.* 18. scil. cùm homines viderent aves, aliaque animantia, tempestates volatu, cantu, alarumque motu præmonere, ea dæmonibus adscribebant, vel saltem ea propriâ mente plena esse, ut sic futura prædicerent, stulti putabant.

Landesbibliothek Oldenburg

loquuntur; *Ille est Menacheſch Fatidicus, qui dicit, quia mica panis ex ore ipſius cecidit, vel baculus ex manu, vel filius ipſum revocat, vel cornix ipſum inclamat, vel capra præterit, vel ſerpens eſt à dextra ipſius, vel vulpes à ſiniſtra, propterea hoc vel illud hoc die non agite. R. D. Kimchi in radic.* Hoc vocabulum adhibetur *Gen.* XXX. 27. &, נחשתי *obſervavi, Jehovam benedixiſſe mihi propter te*, ait *Laban.* Rursùs *Gen.* XLIV. 5. *Nonne ille calix eſt, ex quo bibit dominus meus, & ex quo ipſe* נחש ינחש *obſervando obſervabit?* h. e. *experietur, quales ſitis?*

VII. Gentes admodum ſuperſtitioſæ fuerunt in ejuſmodi obſervationibus: quidam dierum fuerunt *atri*, alii *albi*, quidam *infauſti*, alii *fauſti*. Quibuſdam diebus funeſtum duxerunt, miſcere prælium, quibuſdam menſibus infauſtum, uxorem ducere.

Menſe malum Majo nubere vulgus ait. Ovid. Faſt.

Et quemadmodum ſuperſtitioſæ fuerunt *in obſervandis* (†) *ſignis ſiniſtris*, ſic etiam *in uſurpandis mediis*, quibus malum, quod portendebatur, declinarent.

(†) נחש ergò propriè eſt *obſervatio ſignorum & ominum*, eine Zeichendeuterey. Quæ ſigna & omina præprimis capiuntur ex animantium motu. Cujuſmodi impia divinatio apud homines Chriſtianiſmum profitentes haud infrequens eſt. Lepus, ajunt, tranſiit viam, ergò iter infauſtum erit. Gryllus cantillavit domi, ergò quis morietur

VIII. *Media* vel sunt *verba* vel *facta*: *Facta*, ut si qua *avis funesta*, vel aliud ejusmodi, occurreret, lapidibus illud petebant. Hujus sortis est sculptura suspecti Magi, quæ à rudiori plebecula censetur esse remedium adversùs veneficium. *Verbis* putant se eludere futurum malum, quod sinistra omina annuntiârunt, si dicant, εἰς κεφαλὴν σοί: *In caput tuum recidat hoc omen.* Plura hujusmodi ἐνόδια σύμβολα, *obvia omina*, vide apud *Theophrast. Charact.* περὶ δεισιδαιμ.

IX. III. Tertius est מכשף (3) *præstigiator, gesticulator.* Vox Hebr. denotat talem, qui præstringit oculos

rietur &c. Nihilosecius Christianum decet observare, in quocunque vel loco vel itinere vel negotio fuerit, circumstantia signa; non ut ex diffidentia divinet, quid sibi boni vel mali eventurum sit, sed quid Deus velit, in fide discat. Deus enim etiam docet per opera providentiæ, absque qua ne musca se movere potest. E. g. Venti navi Jonæ adversantur: quid Deus vult? Primogenitus tuus subitò obit: quid Deus vult? Fulmine conflagravit tectum: quid Deus vult? Turres cecidêre terræ motu: quid Deus vult? Simia Melanchthonem in infantia penè oppresserat; quid Deus *significarit*, ipse Melanchthon *observârat*. Taceo quòd ex eo, quod piis olim contigit, bonum eventum promittere sibi & possint & debeant. *Conf.* 1. *Sam.* XVII. 37. 2. *Tim.* IV. 17. 18.

(3) Hoc nomine insignitur talis, qui φάρμακα, incantamenta, voces certas, signa, ritus, opera denique tectè vel apertè instituta, ad effectum humanâ potentiâ majorem consequendum usurpat; uti loquitur Cel. *Coccejus*. Tales notantur esse in S. Scriptura gentium prophetæ, dæmoniorum instinctum jactantes, aut sub nomine physicæ

oculos & ſenſus hominum, mutatâ rerum ſpecie, illas aliter, quàm in ſe ſunt, repræſentans. Eadem vox applicatur *præſtigiatoribus* Ægyptiacis, qui reſtiterunt Moſi. *Exod.* VII. 11. *Pharao vocavit etiam* τὰς מכשפים *præſtigiatores*, & (†) חרטמים *Magi Ægyptii fecerunt etiam* בלהטיהם *incantationibus ſuis ſic.* Hæc ultima vox explicat, quales *præſtigiatores* illi fuerint. Quòd *Magi* vocantur, notat ipſorum ſtudium, ſcil. ipſos fuiſſe *Sapientes* & *Philoſophos*; vox autem בלהטיהם (4) indicat

ſicæ cognitionis artes diabolicas exercentes, exorciſtæ & id genus temerarii homines. S. Scriptura hoc vocabulo myſticè innuit omnem fiduciam in elementis mundi, & opere operato, ad juſtitiam & ſanctitatis adeptionem, & omnem cultum, ab hominibus excogitatum, & à dæmoniis doctum, quo creditur Deus placari, & beneficia ejus impetrari putantur. Quales ſunt Judæi & Pontificii & qui non? De voce *Mechaſcheph* vide *Coccej. Epiſt.* CCXX. & *Lex.*

(†) *Magi Ægyptiaci* vocati ſunt חרטמים, vel ſecundum *Fullerum Miſcell. Sacr. lib.* 5. *cap.* 2. ex חרט ſtylo, quòd Arioli ad incantationes ſuas ſuperſtitioſos characteres aut figuras adhibuerunt; vel juxta *Hottingerum Theſ. Phil. p.* 57. ex *Perſ.* vocabulo, ſignificante *intellectum*, quòd magnam haberent *ſcientiam.* Hinc & dicuntur τῆς LXX. ἐξηγηταί, *Doctores* & *Ductores*, æque ac φαρμακοί; fueruntque absque dubio Sacerdotes & Philoſophi Pharaonis Aulici. Qua de cauſa eos Apoſtolus comparat Pſeudo-Prophetis, etiamnum veritatem & pietatem intervertentibus 2. *Tim.* III. 8.

(4) Judæi בלהטיהם diſtinguunt à בלטיהם, & dicunt, quòd illud notet *opus Magorum*, hoc *Dæmonum*, quia

modum elusionis ipsorum, significatque talem artem, quâ oculi fallantur; nam להטים, quod vertitur *incantationes*, denotat *flammam splendentem ignis, quâ corripiuntur oculi.*

X. *Versio Græca* non incommodè eos vocat φαρμακοὺς *Unguentarios, Seplasiarios,* vel, si mavis, μυρεψοὺς, *qui faciem virorum mulierumque fuco pingunt, aliamque speciem inducunt.* Φαρμακὸς ἢ ἐστὶ μυρεψός, *Suidas.* Hinc Apostolus ejusmodi Pseudo-Prophetas, *qui sub* μορφώσει εὐσεβείας *deformatione pietatis, captivas ducunt mulierculas non firmas,* comparat *Magis* Ægyptiis Mosi resistentibus, qui fuerunt Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς, 2. *Tim.* III. 8. Hi duo præcipui fuerunt. In *Talmude tract. Menachoth* c. 9. vocantur *Johanne & Mamre; à Numenio Pythagoreo, Jannes & Mambres; Orig. contr. Cels. l.* 4. *à Plinio Jannes & Jotape. Hist. nat. l.* 30. *c.* 1.

XI. IV. Quartus est חבר (5) *Incantator.* Vox Hebr. significat *congregationem, consociationem,* sive ob

quia hoc sonet in secretis ipsorum, cùm Diaboli invisibiles sint. Vid. Cel. *Coce. Exc. Gem. Sanh. c.* 7. §. 10. Quidquid sit, eâ voce notatur, *Magos* Ægyptios clandestinâ voce murmurâsse, & recitâsse quædam verba, & gesticulationes instar fulguris gladii vibrati celeres jactâsse, ut circumstantem catervam in admirationem abriperent. Aut eâ voce notantur *præstigiæ*, quibus spectatorum oculi velut fulguri connivent.

(5) חבר talis est, & dicitur, aut quia per sacrificia & suffitus societatem init cum Dæmonibus, aut quia congregat

ob *fœdus & societatem*, quæ inter hos homines & Diabolum intercedit, sive, ut *Bodinus Dæmon. Magic. l.* 1. *c.* 6. putat, ob id, *quòd ejusmodi incantatores multiplices congregationes celebrant*, ibique saltant, & tripudiant. *Onkelos* talem *incantatorem* vertit רטין *mussitatorem*, significans modum hujus incantationis factum *murmurando, mussitando.*

XII. Descriptio *Incantatoris* ita habetur apud *Maim. tract. Idol.* c. 11. *sect.* 10. 11. *Is est Incantator, qui* φωνὰς ἀδήλους *voces peregrinas & singularis sensûs loquitur, putatque in sua stultitia, has voces esse proficuas,* (6) *adeo ut, si quis hoc vel illo modo alloquatur serpentem aut scorpium, iidem homini nocere nequeant; aut, si*

gregat animalia magna parvaque, aut quia certo vocum genere utitur, aut quia suis verbis vim ligandi & stringendi inesse putat; quemadmodum ille Poëta de venefica canit:

Hâc mandante leve est amnes, & flumina strictis
Stare vadis, motusque suos dediscere Gangen.
Hæc ventos subitò tempestatesque sonoras
Voce ciet, Cauros que Notis & Japyga Cauris
Objicit.

Isti Ἐπῳδοί Incantatores plerumque ligato sermone utebantur, quòd in eo vim majorem ligandi latere opinabantur. S. Scriptura hoc nomine mysticè indigitat Babylonis mysticæ exorcistas, & mussitatores, qui divinam suis verbis ἐνέργειαν & vim ligandi inesse putant, etiamsi ipsimet pessimi sint.

(6) *Cato de re rustica*, sequenti *incantatione* & *cantione* luxata membra restitui tradit: *Donata, Daries, Dardaries, Astararies*, & reliqua. *Pol. Virg. de prod. l.* 1. *p.* 21.

quis hoc vel illo modò affetur hominem, ei noceri non possit. Is, qui occlusâ buccâ super vulnere submurmurat, aut versum ex Bibliis recitat, vel qui legit quid super infante, ne terreatur, vel qui imponit librum Legis, aut phylacteria infanti, (7) *ut somnum carpat, tales non tantùm sunt in genere incantatores, sed in specie ex eorum numero, quos prorsùs damnat S. Scriptura, quia verba Scripturæ convertunt in medicinam corporis, quum ea sit medicina animæ.* Prouti scriptum est *Proverb.* III. 22. *Eruntque,* præcepta Dei, *vita animæ tuæ.* Hujus commatis est illud, de quo ait *Bodinus Dæmon. Magic. l. 2. c. 1. Quòd infans recitando certum è Psalmis versiculum impediat mulierem, ne possit suum butyrum coagulare, quòd autem restituat butyrum retrò legendo illum versiculum.*

XIII. V. Quintus est שואל אוב (8) *consulens*

Obh

(7) Hodierni Judæi etsi à quibusdam defendantur, quòd immunes sint à *veneficiis* & hujusmodi *incantationibus*, certum tamen est, totam ipsorum *Kabbalam Practicam* resipere magiam illicitam. Multa quidem sunt, quæ falsò imputantur iis, inter quæ sine dubio illud, quod adducit *Wagenseil. Sot. Misch. c. 9. p. 961.* ubi *venefica* noctu penes puerperas hæc cantare dicitur stricto ense:

Ich mache einen Kräys /
Den GOtt wohl weiß /
Aus und ein zu tragen;
GOtt behüt Mutter und Kind vor Schaden /
GOtt behut die Mutter und das Kind
Sampt dem gantzen Haußgesind. rc.

(8) Qualem esse *consulentum Obh* doceant Talmudici, habes *Cocc. Sanh. cap. 7. §. 7. not. 17.* Qui ex variis partibus vocem

Obh seu Pythonem. Propriè notat אוֹב *utrem*, & in diversis Scripturæ locis *Incantatoribus* tribuitur, quia malo Spiritu obsessi vocem lenem & obtusam tanquam ex *utre* emittunt. Græci eos vocant Ἐγγαστρίμυθος *Ventriloquos*, *quorum vox videtur è ventre mutire. Chrysost.* 1. *Cor.* XII. *adv. Marcion. l.* 4. *c.* 25. (*) Talem *Pythonem* habuit

illa vocem sibi reddendam à mortuo aut dæmone procurabat, ut *capite*, *axillis*, *articulis*, αἰδοίῳ, *pudendis*, *statuis*, *terræque cavernis*. Talis *Pythonissa* fuit *Sacerdos* illa *Delphica*, quæ *tripodi* seu ὅλμῳ insidens, genitalibus partibus excipiebat subeuntem per inferna, intermedio halitu, Spiritum. Exempla *Pythonicorum* ἐγγαστριμύθων notavit *Camer. hor. subc. cent.* 3. *c.* 71. In regno *Peru* Jesuitæ Sagam, per quam Diabolus loquebatur, curarunt explorari, perquirique, cujus sub ventre inventus est prominere uter, è quo verba dabat Satan. Mysticè per tales *Pythonicos* dæmone obsessos intelliguntur in S. Scriptura homines κενοδοξίᾳ tumentes, quasi ipsi repleti sint Spiritu S. etiam si verbum Dei non loquantur, sed suum verbum tanquam Dei verbum inculcent; tales loquuntur *doctrinam dæmoniorum.* 1. *Tim.* IV. 1. Talesque sunt & Judæi & Pontificii & omnes illi, qui ex suo ore infallibilia oracula peti volunt. *Esa.* VIII. 18. 1. *Johan.* IV. 1. 3.

(*) Quùm אוֹב propriè notet *Utrem* ἀσκὸν vel *dolium*, hinc impropriè sumitur pro dæmonio, quod per Pythones, inprimis noctu, responsa dabat. Vid. plura apud *Full. Misc. l.* 1. *cap.* 16. *Kirch. Oedip. T.* 1. *p.* 382. *Hotting. Hist. Orient. p.* 198. *Pfeiff. Dub. Vex. ad Lev.* XIX. 31. Ab illa *Hebr.* voce *Obh* derivatur ὄφις, *Pytho*, quod est à פֶּתֶן anguis, item φοῖβος *Phœbus*, qui Draconem occidit; derivatur & Latinum vocabulum *Obba*, quod est vas vinarium & ventriosum. Forsan Latini id vocabuli ab Orientalibus, qui vinum & lac in utribus servant, accepêre. *Persius Sat.* V.

- - - - Vejentanumque rubellum
Exhalet vapidâ læsum pice sessilis obbâ.

Landesbibliothek Oldenburg

illa serva *Act.* XVI. 16. juxta sententiam *Augustini de doctr. Christ. l. 2. c. 23.* Cui plurimi Interpretum adstipulantur, qui putant *Pythonem*, quo illa παιδίσκη occupata erat, eundem Spiritum fuisse, quem Hebræi אוֹב vocant. Similiter *Saga Hendori*, quam rogavit Saul, ut evocaret Samuelem, dicitur in Hebraïco habuisse τὸν אוֹב, & à Latinis Interpretibus constanter vertitur *Pythonissa*.

XIV. VI. Sextus יִדְּעוֹנִי (9) *Magus*, qui Græcis subinde transfertur γνώστης *hariolus*, *sciolus*. In utraque lingua nomen mutuatur à *cognitione* sive *scientia*, cujus compos esse vel sibi ipsi, vel plebi existimatur. *Rabbini* dicunt ipsum in Hebraïco denominari à quadam bestia, cui nomen יִדְּעוֹנִי, *cuique forma viri, quoniam illi Magi, quando perficiunt suas divinationes, os hujus animantis suis dentibus interserunt. P. Fag. Lev.* XIX. *Athenæus* bestiam hanc vocat καταβλεπάδα. (†) *Vid. Bodin. Mag. Dæmon. l. 1. c. 6. p. 89.*

XV.

(9) Huic nomini convenit vox Græca δαήμων, quasi δαήμων *gnarus*, *sciens*; præcedensque vox *Obh* plerumque ei jungitur; sic ut mysticè in S. Scriptura hæ duæ voces videantur unum idemque significare. Vid. ergò *præced. not.* 8. Quod dicitur, de animali *Jiddoa*, id nihil aliud est quàm fœtus & progenies ingenii Rabbinici. Vid. *Fuller. Misc.* l. 16.

(†) *Plinio* quòque dicitur *Catoblepas lib.* 8. *cap.* 21. aliis *Catoblepon*, vel καταβλέπων, quasi *deorsum spectans*. Bestiam tauro similem, terribilem aspectu, & ad terram oculos vertentem esse ajunt, unde & ei nomen. *Ælian. Hist. an. lib.* 7. *c.* 5. Verum os taurino æquale humano inseri posse, quis tàm stultus est, ut credat?

Landesbibliothek Oldenburg

XV. Hoc forsan Diabolicum sacramentum & ceremonia fuit, quâ fœdus inter *Diabolum* & *Magum* hunc stabilitum est. Profanæ historiæ produnt non dissimiles divinationes, nimirùm, quòd *Magi* consueverint vesci partibus principalioribus talium bestiarum, queis putabant vim vaticinandi inhærere, credentes modo quodam μετεμψυχώσεως animam istarum bestiarum hoc pacto in sua corpora unà cum facultate prophetandi transfundi. *Perer. de Mag. p.* 57.

XVI. VII. Septimus est דּוֹרֵשׁ אֶל־הַמֵּתִים

(10) *Græci* simpliciter transferunt ἐπερωτῶν τὰς νεκρὰς *consulens*

(10) *Consulens mortuos* dicitur is esse, qui, pernoctans in polyandrio seu cœmeterio juxta alicujus mortui sepulcrum, submissam ex terræ cavitate egredientem vocem non tàm auribus quàm phantasiâ & mente accipit, suffumigatus priùs, & inter consulendum myrteam virgam manibus tenens. Aut is, qui in polyandrio pernox decubat, abstinentiâ cibi esuriem provocans, quò spiritus immundus ejus pectori incestat, tumque

Multa modis simulacra videt volitantia miris,
Et varias audit voces, fruiturque deorum
Colloquio, atque imis Acheronta affatur Avernis. Vide & *Hor. Satyr.* 8.

Cocc. Sanh. c. 7. §. 7. *not.* 18. Vid. *Es.* VIII. 19. XXIX. 4. LXV. 4. Ad hanc μαντείας speciem commodè referri quoque possunt, quos ad *Planetarios* retulimus, nimirum exercentes χειρομαντείαν, *divinationem ex unguibus, vultu, speculis.* Mysticè in S. Scriptura per hos *consulentes* intelliguntur ii, qui aures præbent hominibus bis mortuis, qui similes sunt sepulcris dealbatis, imò quos Sacra Scriptura dicit habitare in loco, cui nomen ᾅδης; h. e. intelliguntur Judæi & Pontificii, iique omnes, qui fidem adhibent sacrificulis ταῖς ἁμαρτίαις νεκροῖς.

consulens mortuos, νεκρομάντης, *Divinus*, *evocans Spiritus damnatos*. Ejusmodi *Divini* consulunt Diabolum sub forma mortui. Memorabile exemplum est illud 1. *Sam.* XXVIII. 6. 8. ubi Rex *Saul* copias educens adversus Philistæos, Deo ipsi nec per *Urim*, nec per *somnia*, nec per *Prophetas* respondente, accedit *Sagam Hendori*, petitque *Samuelem* è mortuis excieat, quo doceatur eventum belli.

XVII. Hoc spectrum non fuisse *Samuelem*, (†*) facilè evincunt Doctorum rationes & testimonia. 1. Non enim verisimile est Deum, cui noluit respondere medio ordinario, voluisse dignari responso extraordinario. 2. Nec ullus *Diabolus*, nec ullus

(†*) Non pauci Patrum verum fuisse Samuelem censent. *Augustinus* fluctuare videtur. Et inter plures nostræ ætatis Doctos etiam *Cl. Vossius* idem asserit. Movet eos [1] quòd in tota ista historia nec impostoris ullius nec Diaboli mentio fiat, nec error, si quà esset, legentibus dematur; contrà verò Samuelis nomen sexies referatur. [2] Quòd nec hominis nec Diaboli ullius sit, accuratè adeò prædicere tùm exercitûs stragem, tùm necem Saulis triumque filiorum. [3] Quòd Saul, qui è terra Israëlitica exciderat quicquid necromantarum reperiebat, intimè absque dubio nôrit, quid esset mortuos consulere, temerè verò putârit, spiritum exciri posse, si totum negotium impostura perfici potuisset. [4] Quòd vix capi possit, Regem, qui, si quæ fuisset, impostura ignarus non potuisset esse, tantam fidem fœminæ habuisse, ut semianimis prociderit, & vix adigi se passus sit ad capiendum cibum. [5] Quòd *Siracides cap.* 46. testetur, *ipsum prophetasse post obdormitionem vs.* 20. [6] Quòd, uti verus *Moses* & *Elias* post mortem cum Christo in monte comparentes collocuti sunt, ita Dei permissu verus Samuel cum Saulo sermonem instituerit, etsi advocatus artibus magicis.

Landesbibliothek Oldenburg

ullus *Magus* potest turbare quietem vel corporum vel animarum eorum, qui moriuntur in Domino, *quiescunt enim â laboribus suis. Apoc.* XIV. 13. Denique 3. si *Samuel* fuisset, citra dubium invectus esset in *Saulem*, quòd consuleret *Incantatores Diabolicos.*

XVIII. VIII. Octavus est שׁאל מקלו (11) *Consulens baculum suum Hos.* IV. 12. *Hieronymus* ait, modum hujus *divinationis* ita fuisse, *Si dubium fuit, quænam*

(11) Hæc ῥαβδομαντεία usitata fuit antiquis nostris *Germanis*, *Scythis* & *Alanis*, qui sagittis sortem jecêre. Est tamen insuper alia βελομαντεία, scil. quâ bacillum antiqui in librum immisêre, *divinantes* ex eo, quod virgula monstrabat. Et hæc *divinatio* dicta est *Sortes Homericæ* & *Virgilianæ*; quum præprimis suis *divinationibus* hos libros seligerent. Ita sortienti *Augusto* ille *Virgilianus* versus imperium portendebat:

Tu regere imperio populos, Romane, memento.

At ille versus *Gordiano*, qui imperium moderatus est tantùm per 36. dies, casum præmaturum dixit:

Ostendunt terris hunc tantùm fata, nec ultrà
Esse sinunt.

Eodem modo Chinenses etiamnum bacillum in librum divinandi causâ immittunt, vel duo parvula ligna ad pedes Idolorum projiciunt, attendentes, in quam illa partem se sint conversura, ut exinde, quid sibi obventurum sit, præsagium capiant. Forsan *Virga Aaronis*, reliquorumque Israëlis principum, ansam simile tentandi dedit Gentilibus. Vid. *Itinerarium Neuhofii* aliorumque. Ad hos *divinatores* pertinent omnes illi, qui abominando modo particulas ligni ex patibulo pro amuletis usurpant, aut qui tale quid in suis stabulis suspendunt, aut qui reliquias vetustate

nam urbs è duabus aut tribus sit oppugnanda priùs, ut hoc solvant, mittuntur sagittæ in pharetram, & commiscentur inscriptæ, sive signatæ nominibus singulorum, ut videatur cujus sagitta exeat, & quæ priùs civitas debeat oppugnari. Alii docent modum hujus consultationis sic habuisse: *Consulens, bacillum suum spithamis emetiens seu longitudine digitorum, dicebat inter mensurandum: Ibo, non ibo; faciam hoc, non faciam; & ratione ultimæ spithamæ, decrevit.* Hæc *divinatio* apud Gentes vocatur ῥαβδομαντεία vel βελομαντεία, *vaticinatio per sagittas aut virgas. Vid. Drus. in Deut. p. 592.*

XIX. IX. Nonus est רֹאֶה בְּכָבֵד (†) *Haruspex*, *Ezech.* XXI. 16. *Nebucadnezar*, infesto agmine in Judæos & Ammonitas moturus, hæsit in via, utros priùs aggrederetur; propterea que

1. *Sagit-*

vetustate exesas colunt. Hinc mysticè in S. Literis per tales *divinatores* intelliguntur ii, qui ligneas imagines adorant, ligneosque homines, h. e. *Bacillarios*, pro quo alii dicunt *Baccalaureos*, quibus potestatem loquendi fecerunt, *traditâ ipsis virgâ*, seu bacillo, *ut insigni potestatis indicandi*, seu docendi, & *pascendi*. Papa enim author est, ut *Doctoribus Juris Canonici*, cùm creantur, *bacilli* in manus tradantur. Vide sic sentientem *Coccejum* ad *Hos.* IV. 12. & *Lex.* voc. מקל.

(†) *Haruspex* sive *aruspex* dici putatur quia in *Ara inspicit exta*; hinc & *Varroni Extispex* vocatur, Græcis βωμόσκοπος. Sed potius componi videtur ex *Aries* vel *Arviga*, quæ est hostia quâ aries cæditur, & *spicio*, quia *Aries* solennis altaribus hostia. Aries verò antiquitus *Arvix* dicebatur, unda *arviga*. Asperum Spiritum posteriora secula vocalibus imo & consonantibus addere amarunt. Vid. *Voss. Etymol.*

Landesbibliothek Oldenburg

1. *Sagittis* & *bacillis*, de quibus jamjam diximus. 2. *Extis bestiarum* rei certitudinem experiri instituit. Hæc *divinatio* in genere recepta apud Gentes fuit, &, quoniam *hepar* præcipuum, & quod maximè attendebatur, membrum erat, dicebatur *extispicium*, ἡπατοσκοπία *inspectio jecoris*.

XX. Tria in hoc *divinationis* genere observabantur. 1. *Color* extorum, num omnia probo essent colore. 2. *Locus*, num ulla loco mota essent. 3. *Numerus*, num (12) ulla deficerent; inter illa, quæ deficiebant, *jecur* & *cor* deficiens præprimis sinistrum quid portendebat. Eodem die, quo confossus est *Julius Cæsar*, produnt Historiæ, in duobus pinguibus bubus, qui mactabantur, defecisse *cor*.

(12) Bonum omen prisca superstitio habuit, ubi exta duplicia apparerent, at triste, si penitùs deessent. *Julianus exta rimans, jecur duplici operimento vidit, lætumque eventum obtinuit. Amm. Marc. l.* 12. Vid. *Plin. Hist. nat. l.* 11. *c.* 37. *Plin. Secund. l.* 2. *ep.* 20. ait: *Adspice Regulum, qui ex paupere & tenui ad tantas opes per flagitia processit, ut ipse mihi dixerit, quum consuleret, quàm citò sestertium sexcenties impleturus esset, invenisse se exta duplicata, quibus portendi, millies & ducenties habiturum.*

MOSES

est, quia ad id *Collegium* nunquam electus est, nisi fuerit vir raræ & singularis sapientiæ. *Mos. Kots. in Sanhed.*

VII. Nota quoque, quòd utrumque *Collegium* coïverit, quoties res decidendæ, mixtæ h. e. *ceremoniales* partim, & partim *politicæ* erant, sicque partim ad *Ecclesiam*, partim ad *Rempublicam* spectabant. Quod quùm non observetur, Interpretes discrimen non faciunt inter illa *judicia*. Hæc utriusque *Consistorii* seu *Collegii* coïtio & conjunctio hinc inde in Euangelio occurrit, ubi dicuntur ἀρχιερεῖς καὶ πρεσβύτεροι congregati fuisse.

CAP. II.

De ipsorum Excommunicatione.

I. TRes (1) erant *excommunicationis* gradus.

II. I. Ἀποσυναγωγή *ejectio ex Synagoga*, *Joh.* IX. 22. à Judæis dicitur נדוי *Niddui*,

Pontifex. Licèt quoque illi verum dicant, qui rationem adducunt corruptos illius temporis mores, quo *Reges* & *Præsides* Judæorum sordidâ sacrâque auri fame sacrum hoc officium pro lubitu contulerint non piissimis, sed pessimis; non doctissimis, sed ditissimis, rursusque abstulerint pro re nata.

(1) Cel. *Cocc. Exc. Gem. Sanh. c.* 1. *§.* 9. *not.* 5. ait: *Faciunt quidam tertium gradum anathematis* שמתא, *in qua sententia reperio apud Ebræos esse Eliam & Davidem de Pomis. Et sunt fortè plures, ut Gerson ille, qui per* נחש *vetat epistolas ab alieno aperiri. Sed locum, quo id probetur, proferri non video. Maimonides ultra* חרם *non progreditur.*